

РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙНИХ КРЕДИТІВ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУТІВ У ВІДНОВЛЕННІ ТА ВІДБУДОВІ УКРАЇНИ

В. Колосова, *центр зовнішньополітичних досліджень НІСД*

Проаналізовано фінансову підтримку, яку міжнародні фінансові організації в рамках інвестиційних проєктів надали Україні після початку повномасштабного воєнного вторгнення Російської Федерації. Визначено шляхи та напрями, що уможливають збільшення обсягів кредитних ресурсів для України, які міжнародні банки надають у межах інвестиційних проєктів.

Висновки

1. Кредитні кошти інвестиційних проєктів міжнародних фінансових організацій (МФО) є джерелом дешевих ресурсів для відбудови країни. У період війни МФО впроваджують інвестиційні проєкти в інфраструктурних галузях. Світовий банк, ЄБРР, ЄІБ, KfW та НЕФКО максимально швидко в умовах війни готують нові проєкти. Необхідно прискорити процес залучення ресурсів міжнародних організацій у важливі для України галузі. Особливу увагу варто приділяти проєктам в енергетичній галузі, яку ворог намагається знищити.

2. Окремі кредитори під час війни надають бенефіціарам в Україні пільги та дозволяють відтермінувати платежі й відсотки за кредитами, частину кредитних коштів переводять у грантові кошти. Подібний досвід необхідно використовувати при підготовці нових інвестиційних проєктів із МФО. Крім того, бажано ініціювати перегляд угод за проєктами, що вже діють, задля того, щоб виявити можливості для отримання пільг стосовно повернення тіла кредитів та сплати відсотків.

3. Визначення напрямів подальшої співпраці надасть Україні можливість отримання більших обсягів кредитних ресурсів за інвестиційними проєктами МФО. Необхідним є створення на державному рівні механізму мобілізації отриманих ресурсів та спрямування їх на пріоритетні програми під час переходу країни до стадії відновлення та післявоєнної реконструкції. Важливу роль у цьому повинна відігравати узгоджена діяльність наукової спільноти, юристів, фінансистів та галузевих фахівців.

Від початку повномасштабної війни Україна отримала безпрецедентну військову, гуманітарну та фінансову допомогу від міжнародних партнерів. Фінансова допомога відіграє важливу роль у забезпеченні безперебійної роботи державного сектора України, валютно-курсової та цінової стабільності, покритті дефіциту бюджету і платіжного балансу. Залучені до загального фонду державного бюджету кошти спрямовуються на фінансування першочергових соціальних та гуманітарних видатків.

Станом на 28 листопада 2024 р. до загального фонду державного бюджету України від **Міжнародного валютного фонду (МВФ)** надійшло понад 11 млрд дол. США, від Світового банку – понад 5 млрд дол. США, від Європейського інвестиційного банку – 720 млн дол. США. Кошти надійшли також від окремих країн через створені міжнародними інституціями фонди¹.

Кошти, які надходять до загального фонду держбюджету, – дуже важливі для функціонування держави в період війни. Але задля якнайшвидшого відновлення та відбудови країни необхідно залучати кредитні ресурси від міжнародних фінансових інституцій з метою упровадження інвестиційних проєктів, особливо в галузі енергетики.

Світовий банк є другим після МВФ кредитором України. За роки співробітництва Світовий банк затвердив для України 92 позики загальним обсягом більш ніж 22,29 млрд дол. США та 2,3 млрд євро, з яких отримано 21,03 млрд доларів США та 2,26 млрд євро. Ресурси Світового банку використовуються для підтримки державного бюджету, здійснення реформ, підготовки й реалізації довгострокових інвестиційних проєктів, що відповідають пріоритетним напрямам економічного розвитку України.

Станом на 1 листопада 2024 р. у кредитному портфелі **Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР)** 17 проєктів. Нині 14 інвестиційних проєктів і 3 системні проєкти перебувають на стадії реалізації, їхня загальна сума – 6,72 млрд дол. США та 1,05 млрд євро. Крім того, на стадії реалізації – шість інвестиційних грантових проєктів на загальну суму 984,5 млн дол. США та 47,7 млн євро².

Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), з яким Україна співпрацює з 1992 р., планує інвестувати в Україну до 10 млрд євро протягом наступних п'яти років. Про це повідомили віцепрезидент ЄБРР Юрген Рігтерінк та директор Банку в країнах Східної Європи та Кавказу Маттео Патроне.

ЄБРР є одним із найбільших інституційних інвесторів в Україні. Станом на 1 листопада 2024 р. обсяг фінансування, яке Банк виділив Україні, становить 20,01 млрд євро в рамках 597 проєктів. Від початку повномасштабної війни Україна отримала близько 5 млрд євро інвестицій Банку. Значну частину коштів

¹ Див.: URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435

² Див.: URL: <https://mof.gov.ua/uk/svitovij-bank>

ЄБРР залучено на підтримку енергетичного сектору³.

На стадії реалізації в державному секторі економіки перебувають 11 проєктів загальним обсягом кредитів 2,315 млрд євро. Обсяг використання коштів кредиту ЄБРР за цими проєктами станом на 1 листопада 2024 р. становить 1,2 млрд євро, або 51,86 % від загальної суми позик⁴. Це високий показник вибірки, він є найвищим за кредитами МФО в Україні на сьогодні. Особливу увагу необхідно звернути на те, що чотири з одинадцяти проєктів підготовлені ЄБРР в період широкомасштабної війни і в дуже стислі терміни.

Рада директорів ЄБРР 4 грудня 2024 р. затвердила вісім нових проєктів в Україні загальним обсягом позик, кредитів і грантів на суму 1,3 млрд євро. Переважна більшість проєктів – у сфері енергетики та енергозбереження. Це найбільший обсяг інвестиційних операцій в одну країну, який затверджувала Рада протягом одного засідання.

Реагуючи на кризу, спровоковану війною, ЄБРР сфокусувався на п'яти основних напрямках для підтримки України в приватному та державному секторах. Це енергетична безпека, інфраструктура, продовольча безпека, підтримка бізнесу, торгове фінансування. Особливо важливий внесок ЄБРР зробив у сприяння енергетичній безпеці України, надаючи значні обсяги фінансування ключовим суб'єктам критичної інфраструктури: НЕК «Укренерго», НАК «Нафтогаз України», ПрАТ «Укргідроенерго», АТ «Укрзалізниця».

У 2023 р. керуючі ЄБРР ухвалили рішення збільшити оплачений капітал на 4 млрд євро – до 34 млрд євро з метою надання подальшої підтримки Україні. Завдяки рішення ЄБРР збільшити капітал на 4 млрд євро банк може надати Україні у 4–6 разів більший обсяг інвестицій. Протягом наступних п'яти років Банк очікує, що зможе вкладати в проєкти в Україні 1,5–2 млрд євро щороку. В 2023 р. ЄБРР надав 2,1 млрд євро Україні, що на 23,5 %, або на 0,4 млрд євро більше, ніж у 2022 р. ЄБРР збільшив обсяги інвестицій після російського вторгнення у лютому 2022 р. і вже у жовтні 2023 р. перевищив свою мету – інвестувати 3 млрд євро в Україні протягом 2022–2023 рр. (*див. Додаток*).

З 2004 р. Україна розпочала співпрацю з **Європейським інвестиційним банком (ЄІБ)** щодо створення нормативно-правової бази з метою залучення ресурсів для реалізації інфраструктурних, енергетичних, природоохоронних та інших інвестиційних проєктів. Україна не є членом ЄІБ, але отримує кредитні ресурси Банку. Станом на 1 листопада 2024 р. загальний обсяг наданих Банком Україні ресурсів у державному й приватному секторах перевищує 7,5 млрд євро.

До проєктного портфеля ЄІБ у державному секторі увійшли 26 проєктів загальним обсягом 5,3 млрд євро. Із них на стадії реалізації перебувають 23 проєкти загальним обсягом 4,81 млрд євро. У рамках реалізації цих проєктів станом на 1 листопада 2024 р. вибрано 2,856 млрд євро, у т. ч. в 2022 р. –

³ Див.: URL: <http://surl.li/inguoz>

⁴ Див.: URL: <https://mof.gov.ua/uk/ebrr>

1,722 млрд євро, у 2023 р. – 261,74 млн євро та у 2024 р. – 7,84 млн євро.

Станом на 1 листопада 2024 р. на стадії реалізації перебувають два грантові проекти загальним обсягом 18,11 млн євро, які фінансуються за рахунок гранту **Фонду східноєвропейського партнерства з енергоефективності та довкілля (Фонду E5P)**. Із цих коштів уже вибрано 8,36 млн євро⁵ (*див. Додаток*).

Банк розвитку Ради Європи (БРРЕ) – багатостороння фінансова установа, яка має виключно соціальну спрямованість. Україна офіційно стала 43 членом Банку. Станом на 1 листопада 2024 р. у проектному портфелі України в БРРЕ у сфері державного сектора є два проекти загальним обсягом 200 млн євро. У рамках реалізації цих проектів кошти вибрано протягом 2024 р.

Кредитна установа для відбудови (KfW) – державний банк Уряду Федеративної Республіки Німеччини є важливим партнером України в підготовці й реалізації інфраструктурних проектів. Сфери діяльності KfW – підтримка малого та середнього бізнесу; будівництво та енергозбереження, охорона навколишнього середовища; фінансування соціальної інфраструктури (водопостачання, енергопостачання, освіти, охорони здоров'я та ін.); експортне та проектне фінансування; рефінансування.

На сьогодні в Україні на стадії реалізації перебувають 10 інвестиційних проектів загальним обсягом 298,5 млн євро, із яких станом на 1 листопада 2024 р. використано 133,02 млн євро (44,56 %), зокрема: за рахунок кредитних коштів – 8 інвестиційних проектів на загальну суму 265,1 млн євро, із яких використано 124,66 млн євро (47,02 %); за рахунок грантових коштів – два інвестиційні проекти на загальну суму 33,4 млн євро, із яких використано 8,36 млн євро (25,03 %)⁶.

Між KfW та урядом України було підписано угоду, відповідно до якої всі платежі щодо повернення виданих Україні сум кредитів та їх обслуговування відтерміновані до 2027 р. Крім того, частину кредитів KfW переведено до грантів (*див. Додаток*).

Північна екологічна фінансова корпорація (НЕФКО) була заснована 1990 р. як міжнародна фінансова організація. В Україні вона працює вже 20 років. Залучення кредитних коштів НЕФКО є дуже важливим для економіки України, оскільки корпорація кредитує невеликі за обсягом проекти, які реалізують громади в секторах тепlopостачання, енергоефективності, очищення стічних вод, освітлення вулиць тощо. Під час реалізації проекту позичальники набувають досвіду в царині співпраці з міжнародними фінансовими установами, вчаться працювати відповідно до визначених ними процедур.

В Україні НЕФКО надає фінансування насамперед проектам у територіальних громадах задля досягнення цілей та пришвидшення «зеленого» переходу. Корпорація працює на всій території України, зосереджується на малих та середніх проектах, інвестуючи в енергоефективність, модернізацію мереж

⁵ Див.: URL: <https://mof.gov.ua/uk/eib>

⁶ Див.: URL: <https://mof.gov.ua/uk/kreditna-ustanova-dlja-vidbudovi-kfw>

централізованого теплопостачання, комунального водопостачання та водоочисних споруд. Крім того, НЕФКО робить значні за обсягом інвестиції в секторі відновлюваної енергетики, пов'язані із сонячною енергією та вітроенергетикою (див. Додаток).

Додаток

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПРОЄКТИ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУТІВ

Європейський банк реконструкції та розвитку

Сьогодні важливими для України є кілька проєктів Банку в галузі енергетики. Серед них, зокрема, проєкт екстреного відновлення мережі електропередачі, який реалізує компанія «Укренерго». Сума позики ЄБРР за цим проєктом – 300 млн євро, сума гранту – 70,56 млн євро. Також проєкт спеціальної капітальної підтримки НЕК «Укренерго», який уже завершено. Сума позики ЄБРР – 150 млн євро. Проєкт набув чинності 15 січня 2024 р. Тобто в період війни, що триває в Україні, ЄБРР не залишає країну без підтримки, оперативно готує нові кредитні інструменти для найважливіших у цей тяжкий час галузей.

Крім зазначених проєктів, між ЄБРР та Укренерго триває обговорення проєкту розширення Північного регіону. Орієнтовна сума позики – до 90 млн євро. Проєктом передбачається реконструкція ПС «Черкаська», ПС «Житомирська», ПС «Броварська» та будівництво ПС «Західна».

Європейський інвестиційний банк

Обсяг портфеля спільних із цим Банком проєктів у державному та приватному секторах є найбільшим за всі роки співпраці, його сума становить понад 7 млрд євро. Від початку повномасштабної війни ЄІБ надав інвестицій обсягом близько 2 млрд євро. Банк оголосив, що має намір найближчим часом інвестувати до 600 млн євро у фінансування екстрених енергетичних проєктів у державному та приватному секторах. Зазначені кошти сприятимуть відновленню й модернізації енергетичної інфраструктури України, її адаптації до європейських стандартів, що прискорюватиме інтеграцію країни у ЄС.

Новий проєкт ЄІБ, який готується для реалізації в Укренерго, стосується реконструкції ПЛ 400 кВ Південноукраїнська АЕС (Україна) – Ісакча (Румунія). Метою проєкту є можливість збільшення потужності інтерконектора з Румунією після 2028 р., підвищення надійності електропостачання споживачів південних областей України та Румунії, зняття обмеження щодо потужностей виробництва відновлюваної енергії на півдні України та сході Румунії. Орієнтовна вартість проєкту – 246 млн дол. США. Ведуться перемовини щодо залучення кредитних коштів ЄІБ під державні гарантії для фінансування цього проєкту.

Кредитна установа для відбудови (KfW)

Цього року, а саме 3 жовтня, було підписано угоду між Чернівецькою міською радою, КП «Чернівціводоканал» та банком KfW щодо реалізації проєкту

«Розвиток муніципальної інфраструктури. Стадія II», який підтримує Європейський Союз. Фінансування в розмірі 19,75 млн євро надається в рамках Механізму ЄС щодо підтримки України Ukraine Facility з метою покращення якості водних послуг та інфраструктури відповідно до європейських екологічних стандартів. Проєкт спрямований на зменшення кількості аварій на мережах водопостачання, підвищення енергетичної ефективності та зниження втрат води. Проєкт також є частиною програми з водопостачання та водовідведення, загальна вартість якої становить близько 95 млн євро.

Крім цього, варто звернути увагу на низку інших значущих проєктів від Кредитної установи для відбудови (KfW). Серед них, зокрема, такі:

- проєкт KfW «Підвищення ефективності передачі електроенергії (інтеграція Української ОЕС до Європейської об'єднаної енергосистеми) III», який упроваджує НЕК «Укренерго». Сума кредиту становить 24 млн євро. Сума гранту KfW – 0,5 млн євро. Угоди щодо цього кредиту підписані в грудні 2023 р. Проєкт передбачає проведення реконструкції ПС 220 кВ «Львів-2», а також закупівлю та встановлення автотрансформаторів, однофазних реакторів та пов'язаного обладнання для пошкоджених унаслідок бойових дій підстанцій мережі Об'єднаної енергосистеми України (ОЕС України), оператором якої є НЕК «Укренерго»;

- проєкт KfW «Підвищення ефективності передачі електроенергії (інтеграція Української ОЕС до Європейської об'єднаної енергосистеми) IV». Сума кредиту становить 30,4 млн євро. Угоди за проєктом підписано в червні 2024 р. Його метою є підвищення надійності енергопостачання споживачів у Львівській області та стабільності роботи Західного регіону ОЕС України загалом. Консультантом завершується підготовка проєктної документації з попередньої кваліфікації для проведення міжнародних конкурсних торгів;

- проєкт KfW «Підвищення ефективності передачі електроенергії (інтеграція Української ОЕС до Європейської об'єднаної енергосистеми) V» (фінансування уряду ФРН через KfW). Сума гранту – 76,35 млн євро. Угоди щодо гранту підписано в жовтні 2023 р.;

- проєкт KfW «Підвищення ефективності передачі електроенергії (інтеграція Української ОЕС до Європейської об'єднаної енергосистеми) VI». Сума гранту уряду ФРН – 45 млн євро. Угоди підписано в травні 2024 р.

Важливим є проєкт «Реконструкція та відновлення інфраструктури передачі електроенергії України» (грантові кошти ЄС через KfW). Сума гранту – 15 млн євро. Угоди підписано в червні 2024 р. Проєкт стосується енергоефективної модернізації, автоматизації, реконструкції, ремонту або реконструкції підстанцій, будівництва нових та реконструкції наявних ділянок ПЛ, а також закупівлі та встановлення автотрансформаторів, однофазних реакторів, заходів фізичного захисту підстанцій, центрів управління та супутнього обладнання для підстанцій (пошкоджених через бойові дії) у всій мережі ОЕС України.

Вартий уваги також і проєкт «Реконструкція та відновлення інфраструктури

передачі електроенергії України II» (грантові кошти ЄС через KfW). Сума гранту – 100 млн євро. Угоди підписано в липні 2024 р. Проектом передбачена реконструкція ПЛ 400 кВ Мукачеве (Україна) – Вельке Капушани (Словаччина), орієнтовна вартість – 21 млн євро.

Північна екологічна фінансова корпорація (НЕФКО)

Ця міжнародна фінансова організація, яку було засновано в 1990 р., крім власного капіталу Інвестиційного фонду, керує кількома трастовими фондами від імені різних донорів для підтримки реалізації екологічних та кліматичних проєктів.

НЕФКО та міська адміністрація Миколаєва підписали нову грантову угоду на реконструкцію системи водопостачання окремого району міста. Цей інвестиційний проєкт сприятиме відновленню міської інфраструктури водопостачання. На реалізацію проєкту виділено 7,2 млн євро⁷.

У м. Полтаві невдовзі розпочнеться проєкт у сфері централізованого тепlopостачання для підвищення енергетичної стійкості та екологічності в Центрально-Східному регіоні України, що фінансується за рахунок гранту від Швеції в розмірі до 1 млн євро. Проєкт здійснюється в рамках програми НЕФКО.

В умовах воєнної агресії Росії проти України, що триває, НЕФКО продовжує підтримувати відбудову ключової муніципальної інфраструктури в 12 громадах Київської області, включно у м. Ірпінь і Димер, які зазнали значних руйнувань на початку війни. НЕФКО також допомагає муніципалітетам нарощувати потенціал для довгострокового «зеленого» відновлення та переходу, застосовувати європейські стандарти й методи та залучати додаткові інвестиції⁸.

⁷ Див.: URL: <https://open4business.com.ua/daniya-investuye-72-mln-yevro-u-vidnovlennya-infrastruktury-vodopostachannya-v-mykolayevi/>

⁸ Див.: URL: <https://www.nefco.int/news/модернізація-має-бути-довгостроков/>